

452/67

A 3170

Relacja doc. dra Teodora Musioła

dotycząca genezy Instytutu Śląskiego w Opolu

Myśl utworzenia w Opolu Instytutu Śląskiego powstała na konferencji poświęconej sprawom kultury i oświaty na Opolszczyźnie, w listopadzie 1956 r. Wzięli w niej udział: Franciszek Adamiec i Wincenty Karuga /wiceprzewodniczący Prezydium WRN/, Ludwińska Jadwiga /sekretarz propagandy KW PZPR/ i Teodor Musioł, kierownik Wydziału Oświaty Prez.WRN.

Ponieważ sprawy nie można było, rzecz jasna, rozwiązać administracyjnie, zainteresowano nią opolskie środowisko naukowe, zwłaszcza prężny wówczas OTPN. Szło przede wszystkim o to, by z inicjatywą utworzenia Instytutu wystąpiła społeczna placówka naukowa. Prezydium OTPN /prof.S.Kolbuszewski - przewodniczący, mgr T.Musioł - sekretarz, mgr S.Popiołek, IgKuźniewski i Jan Swiderski/ oczywiście ~~zajął~~ przedsięwzięło poczynania na forum trzech województw śląskich. Inicjatywa, mając poparcie Prezydium WRN /R.Hajduk - przewodniczący, W.Karuga i F.Adamiec/ oraz Komitetu Wojewódzkiego PZPR /przede wszystkim Jadwiga Ludwińska/, spotkała się z poparciem środowiska naukowego na Opolszczyźnie.

Jednak akceptacja ~~ta~~ nie rozwiązywała sprawy powołania placówki.

Na odbytej w Opolu, w grudniu tegoż roku, konferencji w sprawie rozwoju życia naukowego na Śląsku Opolskim spotkaliśmy się z opozycją środowiska katowickiego, które uważało, iż nowy Instytut, mający być - a takie były nasze zamierzenia - kontynuacją zasłużonego okresie międzywojennym i w pierwszych latach po wyzwoleniu, katowickiego Instytutu Śląskiego, może mieć siedzi-

bę tylko w Katowicach.

Przedsięwzięliśmy agitację w środowisku wrocławskim. Tam właśnie naszą inicjatywę powiatno ze zrozumieniem. I tak, w wyniku kilkakrotnych wizyt T. Musioła, doc. R. Lutman - były dyrektor katowickiego Instytutu - wyraził zgodę na kierownictwo przyszłą placówką w Opolu. W ten sposób utrzymaliśmy "kontynuację personalną" - argument nie bez znaczenia.

Dążyliśmy do pozyskania i innych współpracowników b. Instytutu Śląskiego. Otrzymaliśmy poparcie ze strony prof. Kostrzewskiego, prof. Czaplińskiego i in.

W naszej polemice z Katowicami doniosłe znaczenie miał "czynnik merytoryczny": otóż wychodziliśmy z założenia, iż "Śląsk przesunął się na zachód", wobec przyłączenia do województwa katowickiego Zagłębia i Częstochowskiego. Właśnie Opolszczyzna miała wszelkie szanse stać się centrum życia regionalnego śląskiego.

Batalia o Instytut dla Opolu zakończona została ostatecznie na posiedzeniu przedstawicieli województw katowickiego, wrocławskiego i opolskiego, odbytym w kwietniu 1957 r. we Wrocławiu.

Zdecydowana większość uczestników opowiedziała się za lokalizacją Instytutu w Opolu, m.in. przedstawiciel PAN, prof. Arnold, profesorowie Kostrzewski, Czapliński, Steinhaus /przewodniczący WTN/ i wielu innych.

Spisak

/mgr Mariusz Morga/

Relacjonował

/doc.dr Teodor Musioł/

Opole, 2 XI 1966 r.

„Opolski Dziennik Zachodni”
z dn. 24 stycznia 1958 Nr. 20

A 3470

Dr Roman Lutman

Tym razem w Opolu

Po dniach październikowych, powstała w Opolu myśl powołania z powrotem do życia Instytutu Śląskiego, tym razem z siedzibą w Opolu. Za miejscem tym przemawiała okoliczność, że polityczny i kulturalny punkt ciężkości przesunął się obecnie do Opolu. Położenie Katowic stało się ekscentryczne; zresztą woj. katowickie przestało być woj. śląskim, tracąc ten charakter przez połączenie z zagłębiem dąbrowskim, Zawierciem i Częstochową. Inicjatywa założenia Instytutu Śląskiego w Opolu wyszła od Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauki i znalazła poparcie miejscowych czynników społecznych i politycznych. Na zebraniu, zwołanym przez to Towarzystwo do Opolu w dniu 22 grudnia ub. roku, została przyjęta uchwała ub. roku, została przyjęta uchwała powołania do życia Instytutu Śląskiego w Opolu.

Początkowym zamiarem było powołanie Instytutu, obejmującego zasięgiem wszystkie ziemie śląskie z Katowicami włącznie. Czynniki miarodajne w Katowicach stanęły jednak na innym stanowisku i uchwała Prezydium Woj. RN wyłoniła komisję dla powołania własnego instytutu pn. „Śląski Instytut Naukowy”. Instytut Śląski znalazł jednak poważne poparcie naukowych czynników wrocławskich i Polskiej Akademii Nauk. Na zebraniu organizacyjnym członków założycieli, odbytym w Opolu dnia 9 maja ub. roku — utworzono INSTYTUT ŚLĄSKI z siedzibą w OPOLU jako stowarzyszenie zarejestrowane. Władzą kierowniczą jest Rada Naukowa, której przewodniczącym wybrany został prof. dr SEWERYN WYSŁOUCH, a dyrektorem — docent dr ROMAN LUTMAN.

W porównaniu z organizacją dawnego Instytutu Śląskiego (istniał od 1934 r. do 1949 r.) w organizacji obecnego Instytutu przesyła zasadnicze zmiany. Instytut przestał być stowarzyszeniem otwartym. Ilość jego członków jest ograniczona do 150 osób, powoływanych spośród naukowców, zajmujących się sprawami śląskimi oraz z działaczy społecznych. Liczba członków wynosi obecnie 70 osób, w tym: z Wrocławia — 25, z woj. opolskiego — 17, z woj. katowickiego — 9, z Poznania — 7, z Krakowa — 7 i z Warszawy — 5.

W odróżnieniu od dawnego Instytutu, który zasadniczo zajmował się tylko organizacją prac naukowych, obecny Instytut wysunął na czoło swojej działalności samodzielne prowadzenie prac badawczych.

Organizacja Instytutu Śląskiego nie jest jeszcze ostatecznie ukończona. Działalność jego prowadzona jest w czterech kierunkach: prace badawczo-

naukowe, organizacja prac naukowych, prace wydawnicze i działalność informacyjna naukowa.

Dążeniem Instytutu Śląskiego jest stworzenie w Opolu stałego ośrodka naukowego, poświęconego badaniom zagadnień śląskich z położeniem szczególnego nacisku na sprawy Opolszczyzny.

Fakt, że Instytut Śląski już w krótkim okresie pięciu miesięcy swojego istnienia zdołał zakreślić sobie szeroki plan pracy i przystąpił do jego realizacji na wielu odcinkach, dowodzi, że istniała rzeczywista potrzeba powstania placówki, która by ujęła w formy organizacyjne i w ramy systematycznej pracy badania nad Śląskiem oraz że istniały konkretne warunki do tej pracy. Fakt zaś, że w tym krótkim okresie czasu zdołano wokół tej pracy skupić na samej tylko Opolszczyźnie 42 pracowników naukowych dowodzi, że w Opolu — jak niegdys w badanych w podobnych warunkach Katowicach — istnieją realne możliwości stworzenia środowiska naukowego. W tej chwili są to dopiero początki tego środowiska, które znalazło silne i żywotne oparcie o wrocławski ośrodek naukowy. Miejmy nadzieję, że stopniowo i Opole stanie się samodzielnym ośrodkiem pracy naukowej nad Śląskiem.

Dr. R. Lutman

P. S. Ostatnio w Opolu z inicjatywy Instytutu Śląskiego odbyła się konferencja socjograficzno-etnograficzna poświęcona omówieniu badań naukowych w zakresie zagadnień socjograficznych, etnograficznych i demograficznych Śląska.

Konferencja omówiła zagadnienia dotyczące ludności Śląska Opolskiego, zarówno pochodzenia miejscowego, jak i przesiedleńczej, w szczególności problemy adaptacyjne i tworzenia się więzi społecznej. Ponadto omówiono sprawy badań etnograficznych i demograficznych. Konferencja wytyczyła plan pracy Instytutu Śląskiego w tych zakresach na najbliższy okres. Podniesiono również konieczność ścisłej współpracy z Śląskim Instytutem Naukowym w Katowicach, koordynacji prac naukowych z wszystkimi środowiskami naukowymi, zajmującymi się sprawami śląskimi.

"Stowo Polskie"

z dn. 16 maja 1957r nr. 117

Instytut Śląski — nowa placówka naukowa

A 3170

W OPOLE powołano do życia nadto w skład Rady weszli: z Instytutu Śląski. Celem i Wrocławia — prof. Ingłot i prof. Stys, z Opola prof. Rospond i przede wszystkim prowadzenie dr Mazurek oraz posłowie Hajduk i Karuga, z Katowic — popieranie badań naukowych doc. Jacek Koraszewski. Funkcję dyrektora Instytutu objął w zakresie problematyki zwią- doc. dr R. Lutman.
z nej ze Śląskiem oraz szerze-
nie wiedzy o Śląsku, planowa-
nie, organizowanie i prowa-
dzenie prac naukowych doty-
czących Śląska ze szczególnym
uwzględnieniem zagadnień gos-
podarczych, ludnościowych, spo-
łecznych i kulturalnych.

W uroczystościach związanych z otwarciem Instytutu wzięli udział znani naukowcy polscy, przedstawiciele PAN-u. Przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Śląskiego wybrano prof. Wysloucha, jego zastępcą — prof. Kolbuszewskiego. Po-

Powstanie Instytutu Śląskie-
go za wdzięczamy staraniom
członków - założycieli. Należą
do nich m. in. zastępca prze-
wodniczącego Rady Państwa
prof. St. Kulczyński, członkowie
PAN, prof. prof. Arnold, Cha-
łasiński, Czekanowski, Krzyża-
nowski, Klemensiewicz, prezes
Opolskiego Towarzystwa Przy-
jaciół Nauk — prof. St. Kolbu-
szewski oraz prezes Poznańskie-
go Towarzystwa Przyjaciół
Nauk — prof. Tymieniecki.